

Årsberetning

Konsolidering og videreudvikling. Beretning om det andet år i Læremiddel.dk's treårige bevillingsperiode – fra september 2008 til september 2009.

Konsolidering og videreudvikling af Læremiddel.dk

Med det andet møde i Læremiddel.dk's følgegruppe og den anden store konference om læremidler har videntret skabt en vis tradition. Mødet og konferencen finder sted torsdag d. 5. november 2009, og i den forbindelse falder det naturligt at følge op med en status over videntrets andet år. Hvor den første årsberetning var præget af nybyggermentalitet, står det klart, at videntret har bevæget sig fra en innovationsfase til en bureaukratiseringsfase. Videntrets grundlæggende konturer lægger fast. Den aktuelle udfordring består i at organisere og realisere videntrets udviklingsprojekter og opsamle og systematisere den viden, der produceres i projekterne. Videntret står imidlertid også over for nye udfordringer og udviklingsmuligheder, idet vi er begyndt at udvide vores samarbejdsrelationer og vores arbejdsfelt i flere henseender.

Hvor første årsberetning havde fokus på overgangen fra etablering til konsolidering, dér vil denne anden årsberetning derfor sætte fokus på konsolidering og videreudvikling. Videntre er ikke for fastholdere – for nu at bruge et tillempet Ribbjerg-citat. Det ligger ellers i opdraget fra Undervisningsministeriet, at vi som nationalt videntre skal opnå permanens, men det bør tilføjes, at permanens for et videntre er ensbetydende med at være i stadig udvikling. Når vi har prioriteret en udvikling af videntret, der kan sikre dets fremtidige eksistens, er det altså en eksistens som dynamisk udviklingsenhed.

Videntrets videreudvikling afspejles i prioriteringen af drift og basisudgifter. Vores kommunikationskonsulent er gået ned i tid til 50 % i overensstemmelse med videntrets udvikling. Til gengæld har vi fået en sekretær, Tina Danielsen, der har 20 timer af sin ansættelse i videntret, og en studentermedhjælp, Denis Dzankovic. Tina har til opgave at facilitere den daglige drift af videntret og den fortløbende projektstyring og dokumentation af vidensproduktionen, mens Denis hjælper med at holde styr på de mange regneark.

Omdrejningspunktet er stadig ledelsesgruppen – Jens Jørgen Hansen (UC Syd), Karsten Gynter (UC Sjælland) og Thomas Illum Hansen (UC Lillebælt) – der sammen løser de opgaver, som er vurderet til at være af vital betydning for centrets fortsatte eksistens. Konsolideringen og videreudviklingen af Læremiddel.dk er således koncentreret om en kerne af medarbejdere, der på forskellig vis har bidraget til videntrets basisaktiviteter:

- a) fortsat teoriudvikling og udarbejdelse af nye projektdesign, der i overensstemmelse med udviklingsplanen udvider praksisfeltet til også at omfatte professionsuddannelsernes egen brug af læremidler,

- b) kvalitetssikring af projekterne og faglig sparring, der er med til at sikre en ensartet og sammenhængende kvalitet,
- c) udbygning af det internationale netværk og samarbejde – herunder et samarbejde med chefanalytiker Francesc Pedró, CERI, OECD (sparring og respons på OECD-koncepter og rapporter), deltagelse i CERI's konference "New Millinimum learners" og deltagelse med oplæg i det globale netværk IARTEM's (The International Association for Research on Textbooks and Educational Media) konference i Spanien i september 2009,
- d) etablering af et systematisk samarbejde med bladet *Folkeskolen* og udvikling af en model for vurdering af læremidler, der vil blive lanceret i bladet og som digitalt værktøj på *Folkeskolens* hjemmeside med link til Læremiddel.dk,
- e) redaktion af E-tidsskriftet *Læremiddeldidaktik* og bidrag til det andet nummer af tidsskriftet, der sætter fokus på læremidler i fagene,
- f) bidrag til et temanummer om læremidler i tidsskriftet *Unge pædagoger*,
- g) en større konference om "Kvalitet i læremidler" med 200 deltagere,
- h) *Forum for læremiddeldidaktik*, en række af mindre seminarer, der bliver holdt med to måneders mellemrum for projektdeltagere i Læremiddel.dk og nære samarbejdspartnere,
- i) udbygning af forlagssamarbejde, hvor videntretet løser evalueringsopgaver for forlag,
- j) gennemførelse af et forskningssamarbejde med dels forskningscentret DREAM (SDU) om en større kvantitativ undersøgelse af læremidler i henholdsvis folkeskolen og gymnasiet, dels forskningsprogrammet "IT og Medier i et læringsperspektiv" (DPU) med henblik på at styrke dialogen mellem praksis- og forskningsfeltet,
- k) fundraising, der omfatter ansøgninger til Undervisningsministeriet og til Det strategiske forskningsråd.

De nævnte basisaktiviteter involverer desuden en række konsulenter, der er blevet knyttet til centrets kerne. Særligt Dorthe Carlsen (UC Syd), Bjarne K. Pedersen (UC Sjælland) og Martin K. Reng (UC Lillebælt) bør fremhæves. De tre har således fået en central placering i videreudviklingen af videntretet med projektansvar og en stor del af deres ansættelse i videntretet. I forlængelse heraf kunne man pege på en kreds af kernemedarbejdere, der er blevet udvidet i takt med, at vi er blevet stadig mere synligt forankret i professionsuddannelserne og centrene for undervisningsmidler i partnerskabet. Med de nye projekter, vi har sat i gang i løbet af det sidste år, har vi samlet set involveret 114 medarbejdere i de tre professionshøjskoler.

På denne baggrund kan vi beskrive vores udvikling som et kombineret "videnshus" og "uddannelseshus" – Danmarks evalueringsinstituts (EVA) betegnelse for de to typer af videntre, der er tradition for. På den ene side har vi et videnshus: et hold kernemedarbejdere med "spydspidskompetencer" i relation til læremidler, dvs. kompetencer, der gør dem særligt egnede til projektstyring og løsning af konsulentopgaver ud af huset. På den anden side har vi et uddannelseshus: en forankring indadtil i uddannelserne i kraft af interne udviklingsprojekter og kompe-

tenceudvikling af medarbejdere, der er begyndt at arbejde med læremidler og en læremiddeloptik som en vigtig del af deres professionsfaglige identitet. Årsberetningen bliver derfor en beretning om, hvordan vi konsoliderer og udvikler os som henholdsvis videns- og uddannelseshus gennem strategisk kommunikation, udbygning af videncentrets tre projektspor og forankring i professionshøjskolerne.

Kommunikationsindsatsen

Læremiddel.dk udvikler og formidler ny viden om læremidler til en bred gruppe af interessenter gående fra undervisere i folkeskolen og i professionsuddannelserne over skolebibliotekarer, CFU-konsulenter og læremiddelkonsulenter i kommunerne til forlagsbranchen og andre med relation til produktion af læremidler. Kommunikationsindsatsen i Læremiddel.dk har i den forgangne periode været fokuseret på formidling af aktiviteter og synliggørelse direkte til denne målgruppe. Igangsatte formidlingsaktiviteter er således begrundet ud fra et ønske om at ville servicere en målgruppe, der har valg og brug af læremidler som en stor og konkret del af deres hverdag.

Hjemmesiden www.laeremiddel.dk er videncentrets elektroniske platform og udgør omdrejningspunkt for den største del af kommunikationen. Sitet har i runde tal hver måned 1.500 besøgende, der læser knap 5.000 sider. Via hjemmesiden formidler videncentret resultater fra de igangværende projekter, aktiviteter i centret samt på det faglige område. Med henblik på at styrke overblikket over det faglige område er der igangsat et udviklingsprojekt, der skal styrke hjemmesidens videndelingspotentiale. Dette arbejde forventes implementeret på platformen primo 2010. Derudover medtænkes hjemmesiden som central platform i projektet "Læremiddeltjek", hvor Læremiddel.dk i samarbejde med *Folkeskolen* udvikler en model til vurdering af læremidler (yderligere beskrivelse under gennemgangen af projekter).

Læremiddel.dk udsender hver måned et elektronisk nyhedsbrev, der opsamler nyt fra videncentrets projekter og det faglige område. I skrivende stund er der knap 400 abonnenter, hvilket er mere end en fordobling i forhold til samme tid sidste år. Videncentrets elektroniske tidsskrift distribueres tillige via www.laeremiddel.dk og har for nærværende 350 abonnenter.

Ultimo 2009 lancerer Læremiddel.dk et subsite for videncentrets største projekt "Brugerdreven innovation af digitale læremidler". Formålet med at lancere et selvstændigt site for projektet er at synliggøre og profilere de metoder og resultater, som projektet udarbejder. Formidlingsformen vil have fokus på videosekvenser og lydclip.

I januar 2009 offentliggjorde Læremiddel.dk den første større rapport "Digitale læringsressourcer i folkeskolen og de gymnasiale ungdomsuddannelser". Rapporten, der blev udarbejdet i samarbejde med DREAM, medførte stor omtale i de landsdækkende (Politiken, JP og søndagsavisen) og regionale medier (Fyens Stiftstidende og Århus Stiftstidende) både omkring udgivelsestidspunktet samt løbende henover foråret i forbindelse med den offentlige debat om folkeskolens brug af IT. Videncenterleder Thomas Illum Hansen udarbejdede i forlængelse af offentliggørelsen af rappor-

ten en kronik om emnet under titlen "IT i folkeskolen – vision eller realitet", som blev publiceret via fagbladet *Folkeskolen*.

Samarbejdet med *Folkeskolen* er intensiveret i det forgangne år, og videntret har igennem dette samarbejde en god kontakt til den udvalgte målgruppe. I foråret var Læremiddel.dk repræsenteret på skolebogsmesserne i Århus og Roskilde. I 2010 planlægges igen deltagelse i messen i form af en fællesstand i samarbejde med *Folkeskolen*.

Generelt har der været stor opmærksomhed omkring og interesse for videntret. De tre repræsentanter i ledelsesgruppen har deltaget i adskillige seminarer og konferencer med oplæg om videntrets aktiviteter og resultater. Dags dato har mere end 150 interesserede meldt sig til videntrets årlige konference, der i 2009 fokuserer på læremidler og fagenes didaktik.

Projekterne

I overensstemmelse med videntrets reviderede udviklingsplan er der sat nye projekter i gang, der kan udbygge centrets tre projektspor: produktionssporet, anvendelsessporet og vurderingsspor. Forudsætningen for, at vi har kunnet realisere denne udbygning, er en række eksterne bevillinger og køb af ydelser, der har ført til en samlet omsætning på godt og vel 20 millioner i løbet af bevillingsperioden. For at sikre kvalitet i projekter og vidensproduktion har vi derfor af Undervisningsministeriet fået bevilliget en forlængelse af videntrets bevillingsperiode på ½ år, så slutdatoen nu er 31.12.10.

Produktionssporet

Inden for produktionssporet har Læremiddel.dk gennemført de fire pilotprojekter, der blev sat i gang i løbet af foråret 2008 i samarbejde med Alinea og Gyldendal. I forlængelse heraf har vi fået tre nye projekter, en evaluering af læringsportalen *Bog & Sprog* (gennemført i foråret 2009), en kvantitativ undersøgelse af matematik-systemet *Kolorit* til første klasse i samarbejde med Gyldendal og en effektevaluering og konceptudvikling af en grundbog til Social- og Sundhedsuddannelserne for forlaget Munksgaard. Derudover realiseres samarbejdet med forlagsbranchen i projektet "Brugerdreven innovation af digitale læremidler". Desuden bør det nævnes, at det er lykket os at få skrevet vores forlagsamarbejde ind ved Rådet for Teknologi og Innovation som et eksempel på en type samarbejde, hvor små og mellemstore erhvervsvirksomheder kan søge om en videnkupon til 50-100.000 kr., der kan dække køb af videntrets konsulenttydelser. På baggrund af de første pilotprojekter kan vi konstatere, at forlagene generelt er mest interesserede i lærerne som slutbrugere, effektevalueringer og dokumentation af brug, der kan lægges til grund for konceptudvikling af læremidlerne.

Projektet "Brugerdreven innovation af digitale læremidler" er med en omsætning på lige godt 6 millioner i løbet af to år fra februar 2009 til februar 2011 det hidtil største enkeltstående projekt

i Læremiddel.dk. Projektet er finansieret af en bevilling fra Erhvervs- og Byggestyrelsen og medfinansiering fra partnerne i projektet: SDU, DPU, UNI C, Alinea, Dafolo, Mikro Værkstedet, Odense Kommune og Fredericia Kommune. Formålet med projektet er at udvikle og afprøve nye metoder til brugerdreven innovation med henblik på at bidrage til en ny generation af digitale læremidler, der ikke er teknologidrevet, men udviklet med afsæt i brugernes behov og perspektiver. Til det formål benytter vi antropologiske feltstudier og involvering af forskellige brugergrupper (elever, lærere og pædagogiske konsulenter) i selve designprocessen, hvor nye prototyper på digitale læremidler bliver skitseret og afprøvet. Det interessante ved projektet er, at udviklingspotentialet ikke viser sig i den enkelte aktørs perspektiv, men først bliver artikulert i kraft af de antropologiske studier af erkendte og ikke-erkendte behov og i selve designprocessen, hvor forskellige typer af aktører er involveret fra forlagsfolk, og distributører til lærere og skolebibliotekarere.

Anvendelsessporet

Inden for anvendelsessporet har Læremiddel.dk i samarbejde med det nationale forskningscenter DREAM gennemført den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse "Digitale læringsressourcer i folkeskolen og de gymnasiale ungdomsuddannelser". Undersøgelsen skabte en del omtale, som nævnt under kommunikationsindsats. Projektet "Læremiddelkultur 2,0", der blev sat i gang i 2008, forløber planmæssigt og fungerer samtidig som kontrastperspektiv i det ovenfor beskrevne projekt "Brugerdreven innovation af digitale læremidler". Der er truffet aftale med et forlag om en publikation, der formidler projektets resultater, maj 2010. De fem faglige udviklingsskoler i Odense Kommune er blevet udvidet med fem skolebibliotekarere og en koordinator med ansvar for at indsamle viden om skolebiblioteket som læringscenter. Endelig har vi sat to nye projekter i gang: "Evaluering af brugen af ITIF-læremidlerne i Københavns Kommune" og "Professionsuddannelser og læremidler".

ITIF er en forkortelse af "It i folkeskolen", der var en del af regeringens handlingsplan for at hæve faglighed og kvalitet i folkeskolen gennem øget brug af it. Projektet løb fra 2004-2007 med et budget på 495 mill.kr og omfatter primært tilskud til computere til 3. klasseset (75 % af midlerne). Initiativet omfatter også udvikling af digitale læremidler og andet digitalt indhold på nettet, øget faglig brug af it på alle klasseset - herunder i specialundervisningen - efteruddannelse af lærere og udvikling af nye organisations- og undervisningsformer. Et af disse initiativer var udviklingen af en række digitale læremidler i dansk, natur og teknik, matematik, engelsk og billedkunst. Formålet med projektet "Evaluering af brugen af ITIF-læremidlerne i Københavns Kommune" er at gennemføre en større kvalitativ undersøgelse af den pædagogiske effekt af brugen af ITIF læremidlerne i en hel kommune. Projektet er blevet muligt i kraft af en bevilling fra Undervisningsministeriet, medfinansiering fra Københavns Kommune og involvering af konsulenter fra Center for Informatik, Københavns Kommune. Således peger det på en ny form for kommunalt samarbejde, der styrker relationen til aftagerfeltet, idet vi arbejder tæt sammen med pædagogiske konsulenter i kommunen.

"Professionsuddannelser og læremidler" (POL 1) er det sidste store projekt, som vi har sat i gang med midler fra videncenterbevillingen. Projektet består af mere end 20 delprojekter, der har det tilfælles, at de evaluerer eksisterende læremiddelpraksis i professionsuddannelserne og eksperimenterer med nye læremidler med henblik på at undersøge, hvordan læremidler kan bidrage til udvikling af professionsuddannelser og understøtte de studerendes udvikling af professionsfaglige kompetencer. Forskellige typer af læremidler indgår i projektet, men et særligt fokus er digitale læremidler i almindelighed og web 2.0 medier i særdeleshed. Med dette projekt har vi udvidet praksisfeltet til også at dække vores egne uddannelser i professionshøjskolerne. I projektet inddrages et bredt udsnit af partnerskabets professionsuddannelser og erfaringerne formidles efterfølgende på en konference og på Læremiddel.dk's website. Desuden leverer delprojekterne empiri til et parallelprojekt, "Professionsdidaktik og læremidler" (POL 2), der hører ind under vurderingssporet, fordi det er et metaprojekt, der udvikler didaktisk teori og kriterier for vurdering med basis i POL 1.

Vurderingssporet

Inden for vurderingssporet er de første projekter ved at være afsluttet. I projektet "Læremidler i praksissamarbejdet" er data ved at blive behandlet med henblik på publicering på vores hjemmeside. I projektet "Læremiddelformidling" er de deltagende cfu'ers medarbejdere ved at afslutte deres projekter og forbereder udgivelser af en række artikler i vores e-tidsskrift". Projektet "Læremidler om læremidler" fortsætter som bogudgivelsesprojekt, idet resultaterne fra de syv delprojekter er ved at blive bearbejdet med henblik på udgivelse af en serie af "Læremidler om læremidler" med læreruddannelsen som den primære målgruppe. "LÆRGE" og "Klassikere i klasseværelset" fortsætter ligeledes som bogprojekter, idet der er indgået aftale med forlag. Derudover har vi fået tre nye projekter: "Læremiddeltjek", der er et samarbejde med bladet *Folkeskolen*, "EUD-projektet", der er en kvalitativ undersøgelse af læremidler i erhvervsuddannelserne i samarbejde med Nationalt Videncenter for Læsning, og POL 2, der blev beskrevet kort ovenfor. Endelig kipper vi med flaget, fordi vores første udgivelsesprojekt i samarbejde med et forlag udkom foråret 2009: et studiehæfte til dansk i læreruddannelsen om analyse og vurdering af læremidler. Hæftet er udgivet af Dansk lærerforeningens forlag.

"Læremiddeltjek" er en helt ny form for projekt, der i særlig grad sigter mod udbredelse og offentlighed omkring vurdering af læremidler. Formålet med projektet er at styrke lærerne i folkeskolens læremiddelfaglighed gennem dels en række af sammenlignende læremiddeltjek, der bliver offentliggjort i bladet *Folkeskolen*, dels udvikling og implementering af en digital tjekmodel på *Folkeskolens* hjemmeside (med link til Læremiddel.dk's hjemmeside), som vil gøre det muligt for lærerne selv at benytte modellen og publicere resultatet direkte på hjemmesiden. Projektet er i første omgang finansieret af Læremiddel.dk og *Folkeskolen*, men der vil blive søgt om midler til at gennemføre og offentliggøre et systematisk læremiddeltjek af de mest udbredte systemer i folkeskolen.

”EUD-projektet” udmærker sig ved at udvide videncentrets praksisfelt til også at omfatte de kortere erhvervsuddannelsers område. Læremiddel.dk har tidligere deltaget i et mindre pilotprojekt i dette regi. Og samarbejdsprojektet med Munksgaard falder også inden for dette område, men det er først med ”EUD-projektet” at vi er med til at gennemføre en mere systematisk undersøgelse af læremidler inden for EUD-området. Formålet med projektet er at gennemføre en kvalitativ undersøgelse med henblik på at udvikle et koncept med vejledende kriterier og handlingsanvisninger, der kan lægges til grund for produktion, anskaffelse og brug af læsbare læremidler inden for EUD-området. Projektet er finansieret via en bevilling fra Undervisningsministeriet til erhvervsskolerne.

POL 2 er som beskrevet knyttet til POL 1. Formålet med projektet er at analysere den aktuelle læremiddelpraksis i professionsuddannelserne og udvikle didaktisk teori om læremidlers rolle – herunder kriterier for evaluering af, hvorvidt og hvordan læremidlerne støtter de studerendes udvikling af professionsfaglighed. Udover data fra POL 1, hvor projektdeltagerne evaluerer egen praksis, gennemfører POL 2 en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse og en række kvalitative undersøgelser, der skal danne grundlag for teoriudviklingen.

Forankring i professionshøjskolerne

Læremiddel.dk har, som det blev fremhævet i den første årsberetning, hele tiden prioriteret en forankring i professionsuddannelserne. Først og fremmest har vi realiseret målsætningerne i videncentrets udviklingsplan vedrørende involvering og kompetenceudvikling af medarbejdere ved de tre professionshøjskoler i partnerskabet. Næste led i denne forankring er organisatorisk. Derfor har vi satset på store projekter som ”Læremidler om læremidler”, ”Læremiddelkultur 2,0”, Professionsuddannelser og læremidler” og ”Professionsdidaktik og læremidler”, der har det til fælles, at de kan bidrage til udvikling af såvel fag som uddannelser. For eksempel har Læreruddannelsen i Odense valgt at gøre arbejdet med læremidler til løftestang for udvikling af uddannelsen hen mod en egentlig læremiddelprofil, hvor undervisere og studerendes analyse og produktion af læremidler udgør omdrejningspunktet for en professionsrettet uddannelse. Bl.a. er der i år 20 bachelor-studerende, der arbejder med læremidler. Denne form for organisatorisk udvikling vil vi også fremover med til at facilitere, så vi kan få profileret den kompetenceudvikling, som videncentret har været initiativ og katalysator for.

Aktuelle udfordringer

På baggrund af de to første år i Læremiddel.dk's bevillingsperiode kan vi konstatere, at to af vores vigtigste succeskriterier fortsat er to af vores største udfordringer: intern forankring og eksterne finansieringskilder.

Internt har vi som beskrevet omsat vores viden i en professionsfaglig udvikling af medarbejdere og professionsuddannelser, men det er afgørende, at vi arbejder videre ad det spor og synliggør fordelene ved Læremiddel.dk's:

- Profilværdi
- Formidling af professionsviden om læremidler
- Kompetenceudvikling af medarbejdere
- Løsning af interne opgaver
- Facilitering af organisatorisk udvikling

Eksternt står det ligeledes klart, at vi har været i stand til at tiltrække eksterne midler og er blevet anerkendt af en række vigtige samarbejdspartnere og forskningsinstitutioner og -netværk. I denne sammenhæng bør især nævnes Erhvervs- og Byggestyrelsen, OECD, IARTEM, DPU, DREAM, EUD, EVA, UNI C, CFU'erne, Odense kommune, Københavns Kommune, Kolding Kommune, Køge kommune, Nationalt Videncenter for Læsning og de store forlag, der alle aktivt har støttet vores udvikling og investeret i tid og/eller penge i Læremiddel.dk. Desuden har vi af flere omgange fungeret i en ekspertrolle i relation til Undervisningsministeriet – herunder UNI C:

- Evaluering af ITIF-projektet (EVA fik opgaven, og de involverede Læremiddel.dk i en ekspertrolle)
- Undersøgelse af læreres valg og brug af undervisningsmidler (EVA fik opgaven, og de involverede Læremiddel.dk i en ekspertrolle),
- Udvikling af e-læringsmoduler rettet mod lærerne i grundskolen (UNI C fik opgaven, og de inviterede Læremiddel.dk med i en mindre ekspertrolle),
- Evaluering af E-museum (DPU fik opgaven, men Læremiddel.dk blev indkaldt i en ekspertrolle i forbindelse med vurdering af design for undersøgelsen).

I forlængelse heraf står det klart, at vi er blevet anerkendt som eksperter i læremidler. Udfordringen består i at bringe os selv i spil som projektholdere og en aktør, der også kan løse opgaver for UNI C og Undervisningsministeriet.

På vegne af Læremiddel.dk

Thomas Illum Hansen, oktober 2009